

III MDB OYUNLARI

Gəncədən dünyaya sülh çağırışları

Azərbaycanın ən qədim, zəngin mədəniyyətə malik şəhərlərindən biridir Gəncə. Saysız-hesabsız tarixi hadisələrin şahididir. Bura dahi şair, mütəfəkkir Nizami Gəncəvinin, görkəmli şairlər Əbülülə Gəncəvinin, Məhsəti Gəncəvinin, Mirzə Şəfi Vazehin, ictimai-siyasi, dövlət xadimləri Cavad xanın, Nəsimi bəy Yusifbəylinin, Xəlil bəy Xasmməmmədovun, Həsən bəy Ağayevin, Xudadad bəy Rəfibəylinin, diplomatlar Adil xan və İsmayıl xan Ziyadxanov qardaşlarının, ilk azərbaycanlı Sovet İttifaqı Qəhrəmanı İsrəfil Məmmədovun, geoloq Mirəli Qaşqayın, bəstəkar Fikrət Əmirovun, teatr və kino xadimləri Adil İsgəndərovun, Məmmədza Şeyxzamanovun, Ələddin Abbasovun və daha neçə-neçə böyük şəxsiyyətlərin yurduudur.

Tarixin çətin sınaqlarından keçən şəhər...

Hələ 977-ci ildə bu şəhərə gələn ərəb coğrafiyaşünası İbn Havqəl heyranlığını belə qələmə alıb: "Gəncə gözəl, varlı və qələbəlik şəhəridir. Buranın çoxsaylı əhalisi səxavətinə, mehribanlığına, elm adamlarına və mühacirlərə hörmətli münasibətlərinə görə fərqlənirlər". Şəhər əsrlər boyu əsas karvan yollarının üzərində yerləşdiyi üçün mühüm ticarət mərkəzlərindən biri hesab edilib. Yalnız iqtisadi cəhətdən deyil, digər sahələrdə də yüksəlib.

Bu fərqli, gözəl şəhər tarixin müxtəlif dövrlərində çox ağır sınaqlarla üzləşib. Gəncəyə dönmə-dönmə hücumlar edilib. Tarixi mənbələrdən məlumdur ki, Gəncə VII əsrin birinci yarısında farslar, ikinci yarısında isə ərəblər tərəfindən dağıdılıb. VII əsrin axırlarında bu şəhər ərəblərlə xəzərlərin döyüş meydanı olub. 1231-ci ildə monqolların Azərbaycana II yürüşündə yenidən Gəncə basqına məruz qalıb.

Gəncə 1606-cı ildən 1804-cü ilə - çar Rusiyasına birləşdirilənədək Qacarlar, Əfşarlar, Zəndlər sülaləsinin tərkibində xanlıq mərkəzi olub. Gəncə

xanlığı Cavad xanın (1785-1804) dövründə xeyli güclənib. Ancaq yenə yağdı düşmənin belasına gəlib. 1804-cü ilin yanvarın 3-də Sisianovun ordusu Gəncə üzərinə yeriyib. Cavad xan ortancıl oğlu Hüseynqulu xanla birlikdə qanlı döyüşdə öldürülüb. Çar qoşunları yalnız Gəncə xanlığını işğal etməyib. Şəhərin adı da dəyişdirilib. Çar I Aleksandrın arvadı Yelizaveta Alekseyevnanın şərəfinə Yelizavetpol adlandırılıb. Zaman keçib, hökmdarlar dəyişib. Gəncə hər zaman fərqli şəhər olaraq qalıb. Hətta rəsmi sənədlərdə adı dəyişdiriləndə də, o, əsl adı ilə tanınıb.

Gəncə şəhərinin yaddaşındakı ən gözəl, sevinc, bayram əhvali-ruhiyyəli günlərdən biri 1918-ci il iyunun 16-dır. Həmin vaxtlar Azərbaycanın paytaxtı Bakıda Şaumyanın rəhbərlik etdiyi Xalq Komissarları Soveti hökuməti qurulmuşdu. Odu ki, Tiflisdə qurulmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Gəncəyə köçüb. Gəncə şəhəri 1918-ci il iyunun 16-dan sentyabrın 17-dək dövlətin müvəqqəti paytaxtı olub. Cümhu-

riyyət hökumətinin 30 iyul 1918-ci il tarixli qərarı ilə tarixi adı - Gəncə bərpa edilib. Həmin ilin sentyabrında milli ordu və Qafqaz İslam Ordusu tərəfindən Bakı işğaldan azad olunub.

Bolşeviklərin Aprel işğalı da bu şəhərdə sükutla qarşılanmayıb. Gəncədə 1920-ci il aprel 28-də İnkilab Komitəsinin hakimiyyəti ələ keçirməsi, mayın 1-də sovet hakimiyyətinin qurulması, sadəcə narazılıqlara səbəb olmayıb. 1920-ci il mayın 25-də Gəncədəki milli qüvvələr sovet hakimiyyətinə və qırmızı ordu qarnizonuna qarşı fəal silahlı çıxışlara başlayıblar. Bir neçə gün ərzində minlərlə üsyançı həlak olub. Gəncədə üsyanın yatırılmasında bolşevik ordusuna ermənilər kömək göstərirlər.

1935-ci ildə Gəncənin adı yenidən dəyişdirilib. Bu dəfə də Sergey Kirovun adı ilə Kirovabad adlandırılıb. Gəncə öz tarixi adına növbəti dəfə 1989-cu ildə qovuşub.

2020-ci ildə qırx dörd günlük Vətən müharibəsində də qədim Gəncə Ermənistan silahlı qüvvələrinin hücumlarına məruz qalıb. Cəbhə xəttindən 80 kilometr aralıda yerləşən Gəncə şəhərinə ayrı-ayrı vaxtlarda beş dəfə işğalçı ölkənin silahlı qüvvələri raket zərbələri endirib. Belə ki, Vətən müharibəsi dövründə oktyabrın 4-ü, 5-i, 8-i, 11-i və 17-də bu şəhər Ermənistan silahlı qüvvələrinin "Toçka-U", "Smerç", "SCUD" və digər raket sistemlərindən atəşə məruz qalıb. Bu amansız hücumlar nəticəsində 6-sı uşaq olmaqla, 26 mülki şəxs həyatını itirib, 142 dinc sakin isə yaralanıb. Şəhərə külli miqdarda ziyan dəyib.

Tarix unudulmur

Artıq o vaxtdan beş il ötür. Vətən müharibəsi dövründə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən amansızlıqla

bombalanan şəhər bu gün qürurla Zəfər günlərini qeyd edir. Tarix unudulmur. Gəncə terrorunun qurbanlarının xatirələri əbədləşdirilir. Həmin zərbələrdən birinin endirildiyi ərazidə - yaşayış binalarının yerində inşa olunan, 4 hektar sahəni əhatə edən memorial bunun bariz nümunəsidir.

Dövlətimizin başçısı İlham Əliyev sentyabrın 27-də - Anım Günündə Gəncə Memorial Kompleksinin açılışında iştirak etdi. Prezident İlham Əliyevin 2022-ci ilin yanvarında təməlini qoyduğu bu kompleks İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Ermənistanın raket hücumlarının qurbanı olmuş günahsız insanların əziz xatirəsini əbədləşdirmək və müharibənin acı realitələrini gələcək nəsillərə çatdırmaq məqsədi daşıyır. Yalnız bir abidə deyil, eyni zamanda beynəlxalq ictimaiyyətə çağırış, gələcək nəsillər üçün tariximizin canlı yaddaş salnaməsi olan bu məkanda - Gəncə Memorial Kompleksində dövlətimizin başçısı İlham Əliyev Ermənistanın raket hücumu zamanı hər iki valideynini itirmiş Nilay Əliyeva və onun babası Zahid Babazadə ilə görüşdü.

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Vətən müharibəsi zamanı Gəncəyə raket hücumları nəticəsində valideynlərini, ailə üzvlərini və yaxın qohumlarını itirmiş, həmçinin xəsarət almış digər uşaqlarla da görüşdülər. Həmin gün o uşaqların yaddaşında həmişəlik sevinc, fəxrət dolu bir gün kimi qalacaq.

İdman birliyinin parlaq rəmzi

Təkcə insanların deyil, şəhərlərin də yaddaşı var. Qədim Gəncənin də yaddaşına bu günlər iftixar dolu xatirələr yazılır. Beş il qabaq Ermənistan silahlı qüvvələrinin raket hücumları ilə qətlə yetirdikləri dinc, günahsız sakinlərinin qanı axıdılan, yasa batan şəhər-

dən bu gün bütün dünyaya sülh çağırışları ucalır.

Tarixən qonaq-qaralı olan Gəncə şəhəri hazırda Müstəqil Dövlətlər Birliyinin idman paytaxtıdır. Qeyd edək ki, Gəncə şəhəri III MDB Oyunlarının "İdman Paytaxtı" seçilib. Bu qərar MDB-yə üzv dövlətlərin Bədən Təbiyyəsi və İdman Şurasının Belarusun paytaxtı Minskdə keçirilən iclasında qəbul olunub.

Sentyabrın 28-dən Gəncə və daha altı şəhərimiz - Şəki, Qəbələ, Yevlax, Mingəçevir, Göygöl və Xankəndi III MDB Oyunlarına evsahibliyi edir. On gün davam edəcək yarışlarda Müstəqil Dövlətlər Birliyi ölkələrindən, həmçinin oyunlara qatılan Türkiyə, Pakistan, Oman, Kuba və Küveytdən 2400 nəfərlik idman nümayəndə heyətləri iştirak edəcəklər. Oktyabrın 8-dək davam edəcək III MDB Oyunlarında yarışlar 12 idman məkanında keçiriləcək və atletlər 23 idman növü üzrə 1694 medal (505 qızıl, 505 gümüş, 684 bürünc) uğrunda mübarizə aparacaqlar. Həmçinin qalib komandaların uğuruna ən çox töhfə verən idmançıların da xüsusi mükafatlarla təltif edilməsi nəzərdə tutulub.

Möhtəşəm tədbir - III MDB Oyunlarının təntənəli açılış mərasimi sentyabrın 28-də Gəncədə keçirilib. Dövlətimizin başçısı və birinci xanım açılış mərasimini izləyiblər.

Azərbaycan Respublikasının üçrəngli bayrağı arenaya gətirilərək Dövlət himnimizin sədaları altında ucaldıldıqdan sonra III MDB Oyunlarında iştirak edən ölkələrin idmançılarının təntənəli paradi keçirilib.

Mərasimdə çıxış edən III MDB Oyunlarının Təşkilat Komitəsinin sədri Samir Şərifov bildirib: "Əminlik ki, yeni istifadəyə verilən möhtəşəm Gəncə stadionunda açılışını etdiyimiz bu idman oyunları dostluq, sülh, qarşı-

lıqlı hörmət meyarlarına əsaslanan ədalətli mübarizə meydanı olacaq, ölkəmiz və xalqlarımız arasında əməkdaşlığın genişlənməsinə, münasibətlərin daha da dərinləşməsinə mühüm töhfə verəcək".

III MDB Oyunlarının Təşkilat Komitəsinin sədri Azərbaycanda idmanın inkişafına böyük əhəmiyyət verildiyini, Prezident İlham Əliyevin xüsusi diqqət və qayğısı sayəsində ölkəmizin beynəlxalq idman ailəsinin nüfuzlu və etibarlı üzvlərindən birinə çevrildiyini, Azərbaycanın müxtəlif illərdə ən mötəbər beynəlxalq yarışlara evsahibliyi etməklə bacarıqlı təşkilatçı kimi özünü təsdiq etdiyini, Bakıda 2015-ci ildə I Avropa Oyunları, 2017-ci ildə IV İslam Həmrəyliyi Oyunları, eləcə də müxtəlif növlər üzrə dünya və qitə çempionatlarının yüksək səviyyədə keçirildiyini vurğulayıb.

Müstəqil Dövlətlər Birliyinin Baş katibi Sergey Nikolayevič Lebedevin mərasim iştirakçılarına ünvanladığı məktubda qeyd etdiyi kimi, xalqlarımızın idman birliyinin parlaq rəmzinə çevrilən bu möhtəşəm idman hadisəsi yalnız atletlərin ən yüksək peşəkarlığını nümayiş etdirmək üçün bir platforma deyil, həm də MDB ölkələri arasında dostluq əlaqələrinin möhkəmlənməsinə, mədəniyyət və idman sahələrində çoxtərəfli əməkdaşlığın inkişafına xidmət edir.

O unudulmaz mərasimdə havaya buraxılan sülhün rəmzi ağ göyərçinlər, Gəncə səmasını nura qorq edən atəşfəşanlıq izləyənlərin ruhunu oxşayıb. Bu qədim şəhərdən dünyaya sülhün, əmin-amanlığın bütün bəşəriyyət üçün nə qədər xoş və gərəkli olduğu nümayiş etdirilib.

Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"